

**KONSENSUM TUSHUNCHASINING INGLIZ TILIDAN O'ZBEK
TILIGA TARJIMA QILISH YO'LLARI****Qodirova Munisabonu Ibrohimjon qizi***Fergana State University, Master**munirasattorova879@gmail.com : 91-113-71-31*

Abstract: *This article analyzes the ways of translating the concept of consensus from English into Uzbek from both linguistic and cultural perspectives. It examines the semantic scope of the word “consensus” in English, as well as its socio-psychological and communicative connotations. Furthermore, it identifies possible equivalents in the Uzbek language and compares their semantic, stylistic, and pragmatic features. The study also discusses the challenges that may arise during the translation process, such as conveying cultural connotations, choosing contextually appropriate equivalents, and avoiding semantic shifts. The findings provide recommendations for ensuring accurate and contextually appropriate translation of the concept “consensus” into Uzbek.*

Кади́рова Муни́сабону Ибро́химжа́новна*Ферганский государственный университет, магистр**munirasattorova879@gmail.com : 91-113-71-31*

Аннотация: *В данной статье анализируются способы перевода понятия consensus с английского языка на узбекский с лингвистической и культурной точек зрения. Рассматриваются семантическое поле слова «consensus» в английском языке, а также его социально-психологические и коммуникативные коннотации. Кроме того, выявляются возможные эквиваленты этого понятия в узбекском языке и сравниваются их семантические, стилистические и прагматические особенности. В статье также освещаются проблемы, возникающие в процессе перевода, включая передачу культурных коннотаций, выбор контекстуально уместных эквивалентов и предотвращение семантических сдвигов. Результаты*

исследования могут быть использованы для выработки рекомендаций по адекватному и контекстуально точному переводу понятия «consensus» на узбекский язык.

Qodirova Munisabonu Ibrohimjon qizi

Farg'ona Davlat Universiteti, Magistr

munirasattorova879@gmail.com : 91-113-71-31

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilidagi konsensum tushunchasining o'zbek tiliga tarjima qilish yo'llari lingvistik va madaniy jihatdan tahlil qilinadi. Maqolada, avvalo, "konsensum" so'zining ingliz tilidagi semantik maydoni, u ifodalaydigan ijtimoiy-psixologik hamda kommunikativ mazmunlari o'rganiladi. Shuningdek, o'zbek tilida ushbu tushunchaga ekvivalent bo'la oladigan birliklar aniqlanib, ularning semantik, stilistik va pragmatik xususiyatlari solishtiriladi. Tarjima jarayonida yuzaga keladigan muammolar, jumladan, madaniy konnotatsiyalarni yetkazish, kontekstga mos ekvivalent tanlash va semantik siljishlarning oldini olish masalalari ham yoritiladi. Tadqiqot natijalari "konsensum" tushunchasini o'zbek tiliga adekvat va kontekstual mos tarzda tarjima qilish uchun tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Keywords: consensus, translation, linguoculture, equivalence, semantics, English, Uzbek.

Ключевые слова: консенсус, перевод, лингвокультура, эквивалентность, семантика, английский язык, узбекский язык.

Kalit so'zlar : konsensum, tarjima, lingvomadaniyat, ekvivalentlik, semantika, ingliz tili, o'zbek tili.

Ingliz tilidan o'zbek tiliga tarjima qilishda bir nechta asosiy usullar mavjud.

1. So'zma-so'z tarjima - Literal translation. Bu usulda har bir so'z alohida tarjima qilinadi. Bu faqat oddiy va grammatik jihatdan mos gaplarda ishlaydi. Misol: I am a student – Men talaba man. Ammo har doim ham mazmun to'g'ri chiqmaydi, ayniqsa murakkab gaplarda.

2. Mazmunan tarjima - Sense-for-sense translation. Bu usulda gapning umumiy mazmuni tarjima qilinadi, so'zlar so'zma-so'z emas, balki ma'nosiga qarab

tanlanadi. Misol: It's raining cats and dogs – Yomg'ir juda kuchli yog'moqda. Afzalligi: Idiomlar, iboralar va madaniy farqlarni inobatga oladi.

3. Erkin tarjima - Free translation. Bu usulda tarjimon gapni erkin, lekin mohiyatga zid bo'lmagan tarzda o'giradi. Uslubiy yoki badiiy matnlar uchun foydali. ¹Misol: He kicked the bucket – U vafot etdi. Afzalligi: Mazmun va uslub saqlanadi, lekin so'zlar to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilinmaydi.

4. Kontekstual tarjima. Bu usulda gap konteksti, ya'ni u qanday holatda ishlatilayotganiga qarab tarjima qilinadi. Misol: Run – yugurmoq, ishlamoq kompyuterda, boshqarish biznesni .Afzalligi: Aniq vaziyatga mos tarjima chiqariladi.

Inglizcha "consensus" tushunchasini o'zbek tiliga tarjima qilishda foydalaniladigan usullar, yo'llari asosan kontekst va matnning maqsadiga bog'liq. Quyida tarjima yo'llari va ularning tushuntirishlari keltirilgan:

1. To'g'ridan-to'g'ri tarjima qilish. Bu usulda "consensus" so'zi matn ma'nosiga mos ravishda to'g'ridan-to'g'ri o'zbek tiliga bir yoki ikki so'zli ekvivalent bilan o'giriladi. Masalan: Consensus on climate change: Iqlim o'zgarishi bo'yicha kelishuv. Achieving consensus: Kelishuvga erishish.

2. Sinonimlar tanlash orqali tarjima qilish. Bu usulda "consensus"ning turli ma'nolari uchun sinonimlar ishlatiladi. Masalan: "Consensus" siyosiy kontekstda: ittifoq, muros, rozilik. Ilmiy yoki ijtimoiy kontekstda: umumiy fikr, kelishuv, hamkorlik qarori.

3. Kontekstual tarjima qilish. So'zning ma'nosi butun jumla yoki matn kontekstidan kelib chiqib aniqlanadi. Masalan: The group reached a consensus: Guruh o'zaro murosaga erishdi. Consensus in society is important: Jamiyatda umumiy kelishuv muhim.

4. Parafraz - qayta ifodalash yo'li bilan tarjima qilish. Tarjima qilinayotgan matnda "consensus" atamasining asosiy mazmuni qo'shimcha

¹ Lumsden, M., & Zanker, F. Language and Diplomacy. – DiploFoundation, 2002.p.34

tushuntirish bilan ifodalanadi. ²Masalan: Consensus must be achieved in decision-making: Qaror qabul qilishda barcha tomonlarning roziligi ta'minlanishi kerak.

5. Metaforik tarjima qilish. "Consensus" tushunchasi ba'zan majoziy ma'noda ishlatilgan bo'lsa, tarjimada mazmunni ifodalaydigan badiiy iboralar qo'llanadi. Masalan: A consensus was built around the idea: Bu g'oya atrofida o'zaro fikr birligi shakllandi.

6. Qo'shma iboralar orqali tarjima qilish. "Consensus" kengroq tushunchalarni ifodalashi mumkin, shuning uchun ba'zan tarjimada bir nechta so'z yoki iboralar qo'llanadi. Masalan: Consensus on international policies: Xalqaro siyosat bo'yicha o'zaro kelishuv.

7. Texnik - terminologik tarjima qilish. Maxsus soha yoki mavzuga oid matnlarda "consensus" atamasi sohani o'ziga xos tilga moslashtiriladi. Masalan: Consensus algorithm (kompyuter fanida): Konsensus algoritmi. Consensus model (iqtisodiyotda): Kelishuv modeli.

Tarjima jarayonida hisobga olish kerak bo'lgan omillar. 1. So'zning funksiyasi: Nom, fe'l yoki sifat sifatida ishlatilganmi? 2. Kontekst: Siyosiy, ijtimoiy, ilmiy, yoki texnik sohadagi qo'llanilishi. 3. Auditoriya: Kimga mo'ljallangan matn — oddiy o'quvchi yoki mutaxassislar.

Tarjima shakli	Kontekst	Izoh
Kelishuv	Norasmiy suhbat, kundalik nutq	Umumiy fikrga kelish jarayonini bildiradi, hissiy neytral.
Hamfikirlik	Ijtimoiy-siyosiy kontekst, jamoaviy munosabat	Fikrlar uyg'unligi, birdamlikni anglatadi.
Murosa	Qarama-qarshi fikrlar mavjud bo'lganda	Yon berish orqali kelishuvga erishish
Maslahatlashuv natijasi	Oila, mahalla, korxona muhokamalari	Birgalikdagi qaror, urf-odatga xos ifoda

² Cohen, R. Negotiating Across Cultures. – United States Institute of Peace Press, 1997.p.63

Bir ovozdan qaror	Siyosiy – huquqiy jarayonlar, saylov , kengash	Rasmiy qaror qabul qilish holatlarida qo'llaniladi
Konsensum transliteratsiya	Ilmiy, siyosiy, diplomatic matnlar	Aniq termin sifatida qo'llanadi, rasmiylikni saqlaydi.
Jamoa fikriga asoslangan qaror	Korporativ , pedagogic muhitlar	Har bir a'zoning fikri inobatga olingan umumiy qaror shakli.

3.1 - jadval

Misollar:

1. Norasmiy suhbat: *“Bu masalada kelishuvga erishdik – hech kim qarshi emas.”*
2. Ilmiy yoki siyosiy matn: *“Global iqlim o'zgarishi bo'yicha sammitda konsensum shakllandi.”*
3. Madaniy ifoda: *“Qishloq oqsoqollari maslahatlashib, murosaga kelishdi.”*
4. Rasmiy qaror: *“Kengash a'zolari masalani bir ovozdan qabul qilishdi.”*

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

- 1 Boboxonov U. (2008) . Til va madaniyat: lingvokulturologik tadqiqot. – Toshkent: O'zbekiston
2. Cohen, R. (1997). Negotiating Across Cultures. – United States Institute of Peace Press.
3. Jo'rayev R. (2012). Diplomatik muomala va muzokaralar etiketi. – Toshkent: Yangi asr avlodi
4. Mamatov A. (2018). Til va jamiyat: kommunikativ aspekt. – Toshkent: Fan va texnologiya.
5. Nemetskaya, T.A. (2010). Kognitivnaya lingvistika: osnovy i perspektivy. Moskva: Flinta.
6. Nurmonov, A. (2008). Til – tafakkur – madaniyat. Toshkent: Akademnashr.

7. Searle, J.R. (1995). The Construction of Social Reality. New York: Free Press.
8. Sharifov, Sh.S. (2016). Milliy tafakkur va til konseptlari. Toshkent: Yangi asr avlodi.
9. Wierzbicka, A. (1997). Understanding Cultures through Their Key Words. Oxford: Oxford University Press.
10. Yuldasheva, D.A. (2020). Konseptlar lingvokulturologik talqinda. Samarqand: SamDU nashriyoti.